עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה ג טור ש"ע א"ח סי' תצח סעיף ט [וטוש"ע י"ד סי' שט סעי' ג]:
כט ב מיי' פ"ב מהל' בכורות הלכה ח טוש"ע יו"ד סי' שט סעיף א:
ל ג מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה כו טוש"ע א"ח סי' תקיח סעיף ו:
לא ד ה מיי' שם:
לב ו מיי' שם טוש"ע שם:
לג ז ח מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה יט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקך סעיף א:

א)ובי"ט שיולי קא משייל היכי הוה עובדא כי הא דההוא גברא דאייתי בוכרא לקמיה דרבא אפניא דמעלי יומא טבא הוה יתיב רבא וקא חייף רישיה דלי עיניה וחזייה למומיה א"ל זיל האידנא ותא למחר כי אתא למחר אמר היכי הוה עובדא א"ל הוה שדיין שערי בהך גיסא דהוצא והוה איהו באידך גיסא בהדי דבעי למיכל עייל רישיה ופרטיה הוצא לשפותיה א"ל דלמא את גרמת ליה א"ל לא ומנא תימרא דגרמא אסור ב)דתניא ג)מום לא יהיה בו אין לי אלא שלא 1)יהיה בו מום ב)מניין שלא יגרום לו על ידי דבר אחר שלא יביא בצק או דבלה ויניח לו על גבי האזן כדי שיבא הכלב ויטלנו ת"ל 1)כל מום ג)אמר מום ואמר כל מום: **מתני'** ד)ג)בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה ומעשה ושאלו את רבי טרפון עליה ו)ועל החלה שנטמאת ונכנס לבית המדרש ושאל ואמרו לו לא יזיזם ממקומם: **גמ'** לימא תנן סתמא דלא כר' שמעון ה)(דתנן) ר' שמעון אומר ז)מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים ח)ר' יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה אפילו תימא ר' שמעון מודה ר' שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין ס)הניחא למר בר אמימר משמיה ט)דרבא דאמר מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין שפיר אלא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר חלוק היה רבי שמעון אפילו בבעלי חיים שמתו שמותרים מאי איכא למימר ה)תרגומה זעירי בבהמת קדשים דיקא נמי דקתני עליה ועל החלה שנטמאת מה חלה דקדישא אף בהמה דקדישא אלא טעמא דקדישא הא דחולין שריא הניחא למר בריה דרב יוסף משמיה דרבא דאמר חלוק היה ר' שמעון אף בבעלי חיים שמתו שמותרין שפיר אלא למר בר אמימר משמיה דרבא דאמר מודה היה רבי שמעון בבעלי חיים שמתו שאסורין מאי איכא למימר הכא במאי עסקינן י)במסוכנת ודברי הכל: **מתני'** י)אין נמנין על הבהמה לכתחלה ביו"ט אבל נמנין עליה מערב יום טוב ושוחטין ומחלקין ביניהם: **גמ'** מאי אין נמנין אמר רב יהודה אמר שמואל ל)אין פוסקין דמים לכתחלה על הבהמה ביו"ט היכי עביד אמר רב מביא שתי בהמות ומעמידן זו אצל זו ואומר זו כזו תניא נמי הכי כ)לא יאמר אדם לחברו הריני עמך בסלע הריני עמך בשתים אבל אומר לו הריני עמך למחצה ולשליש ולרביע:

מתני'

וכי"ט שיולי קא משייל. פעמים שהיה טרוד בעיו"ט ומשרא המומין אומר לו לך עכשיו ובא למחר והיה שואלו על המום איך בא לו מפני שנחשדו כהנים על הבכורות להטיל בהם מום כדתנן (בכורות דף לה.) כל המומין הראויים לבא בידי אדם רועי ישראל נאמנים רועי כהנים אין נאמנים וצריך להביא עדים שמאליו בא לו: **ההוא גברא.** כהן היה: **דלי עיניה.** נשא עיניו: **הוצא.** גדר של קוצים: **הוה שדיין שערי בהך גיסא דהוצא.** שעורין היו מושלכים מעבר לגדר והבכור היה לעבר השני: **ופרטיה לשפותיה.** קרע שפתיו. והיא שנויה במומי הבכור שפתו שנפגמה נ) שלעולם הוא ניכר: **את גרמת ליה.** מדעת נתת השעורים שם שנחשדתם על הבכורות מפני טורח הגדול והעילה שהוטל עליו שישראל אינו מטפל בו אלא שלשה חדשים ונותנו לכהן: **לא יהיה.** קרי ביה לא יהיה: ה"ג **מום לא יהיה בו אין לי אלא כו'.** אי כתב מום ולא כתב כל לא היה לו לאסור גרמא אלא נתינת מום ממש אבל עכשיו אמר מום לאסור נתינת מום ממש ואמר כל מום לאסור גרמא: **מתני' חלה שנטמאת.** אינה ראויה לכהן היום דהא באכילה אסורה לעולם ובהסקה או לתתה לכלבו בי"ט אסור דאין מבערין קדשים טמאים מן העולם ביו"ט ואפילו ע"י אכילת בהמה דקי"ל מ) שאין שורפין קדשים בי"ט ולא תימא דוקא שריפה משום דהבערה שלא לצורך היא דהא אין מדליקין בשמן שרפה ביו"ט הבערה לצורך היא להדלקת נר ביו"ט צורך אכילה היא ומותרת אפילו הכי בשמן שרפה לא והוא שמן תרומה שנטמאת דגזרת הכתוב היא שאין קדשים טמאים מתבערים ביו"ט דרחמנא אחשבה להבערתן דכתיב באש ישרף (ויקרא ז) הלכך מלאכה היא: **גמ' ואת הנבלה לפני הכלבים.** וכשנתנבלה בשבת קאמר מדפליג רבי יהודה עלה ואמר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן: **בבעלי חיים.** בהמה בריאה בין השמשות: **שמתו.** בי"ט: **שאסורים.** וכי שריא במסוכנת בין השמשות לדעתיה עלויה להאכילה לכלבים: **בבהמת קדשים.** שאסורה בהנאה וטעונה קבורה ואינה נפדית דבעיא העמדה והערכה אי נמי אין פודין קדשים להאכיל לכלבים ואפילו למאן דאמר פודין בי"ט לא פרקי לה הלכך לא חזיא: **אלא טעמא דקדשים.** כיון דדיקא מתני' למתנייה דומיא דחלה על כרחך שמעינן מינה דדוקא בקדשים נקט ופרכינן אלא טעמא דקדשים בתמיה: **הא דחולין שריא.** לכלבים ולא מתסרא משום מוקצה: **הניחא למר בריה דרב יוסף כו'.** איכא למימר מתני' דדיקא לאשמועינן דחולין שריא ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה: **אלא למר בריה דאמימר.** מני לא ר' יהודה ולא ר' שמעון: **הכא במאי עסקינן במסוכנת.** לעולם ר' שמעון היא ומתני' במסוכנת דשרי ר' שמעון בה ואמר מחתכין את הדלועין כו' הלכך טעמא דקדשים לא יזיזנה הא דחולין שריא: **מתני' אין נמנין.** בגמ' מפרש מאי היא: **אבל.** שוחט הוא הטבח בלא פסוק דמים ומחלקין אותה ביניהם ולמחר יפסוק להם דמיה: **גמ'** ° **אין פוסקין דמים.** דמקח וממכר בשבת וביו"ט אסור ט)° בספר עזרא (נחמיה יג): **היכי עביד.** דקתני שוחט הוא ומחלקין ביניהן היכי עביד שידעו למחר כמה היתה שוה לפסוק דמיה: **מביא.** להם ביו"ט שתי בהמות שוות ויאמר ראו שזו כזו ולמחר שמין את הנותרת: **הריני עמך.** נמנה על בהמה זו בסלע והיינו כשמואל דאמר אין פוסקים לה דמים ביו"ט:

מתני'

ועל החלה שנטמאת לא יזיזנה ממקומה. פרש"י דלמאי חזי אי לאכילה הא טמאה היא אי להסקה תחת תבשילו אין שורפין קדשים בי"ט וכ"ת יאכילנה לפני כלבו כדאמרינן בפסחים (דף לג. ושם) גבי תרומת חמץ ומאכילה לפני כלבו וי"ל דנתינה לכלבו אע"ג דאין כאן שום טורח זהו ביעורו וכשם שאין שורפין כך אין מבערים דרחמנא אחשבה להבערתו אע"ג דהוי לצורך כדאמר אין מדליקין בשמן שרפה ביו"ט ואע"פ שהוא צורך יו"ט להדליק לצורך אכילה וקשה דהא דאין שורפין קדשים ביו"ט היינו טעמא משום טורח מלאכה לעשות אש ולעסוק בשריפתו אבל הכא כשנותן החלה לפני כלבו אין כאן שום טורח מלאכה לכן נ"ל דלכך אין נותנה לפני כלבו משום דמצותה בשרפה כדאמר בשבת (דף כה.) כשם שמצוה לשרוף הקדשים שנטמאו כך מצוה לשרוף את התרומה שנטמאת אבל גבי תרומת חמץ דקאמר מאכילה לפני כלבו לא איירי כשנטמאה אלא משום ביעור חמץ ולכך אינה צריכה שריפה וכן משמע בתמורה דף לג: דחשיב לה לתרומה טמאה בהדי הנשרפין וקאמר הנשרפין לא יקברו ומ"מ קשה דהיכי מדמה תרומה לקדשים למימר שאין שורפין תרומה ביו"ט אימא שאני שריפת קדשים דלית בהו צורך הדיוט כלל לכך אין שורפין אבל תרומה דצורך הדיוט להסיק תחת תבשילו אימא ישרפנו בי"ט תחת תבשילו דהא איכא צורך אוכל נפש ותירץ רבינו יצחק דתחת תבשילו הואיל ואית ביה נמי צורך גבוה בטל ליה צורך הדיוט אגב צורך גבוה והוי כאילו כולו של גבוה וראיה מדלעיל (דף יט.) דאמרינן נדרים ונדבות אין קרבין ביו"ט ואפילו שלמים ואמאי והא שלמים צורך הדיוט אית בהו אלא ודאי בטיל ליה חלקו אגב חלק גבוה והוי כאילו כולם לגבוה הכא נמי גבי תרומה נימא הכי וקשה לפי זה דא"כ צליית פסחים היכי דחיא י"ט הא אית ביה צורך גבוה כי אם לאו אש ואמאי לא בטיל ליה אגב מצות גבוה את מה שיש להדיוט אלא ודאי י"ל דאין קושיא מטעם זה דמצות גבוה לא בטלה חלק דהדיוט וגבי שלמים שאני דעיקר הקרבה בשביל גבוה וכהנים ובעלים משל גבוה קא זכו ומה שאין שורפין את התרומות היינו גזרה תרומה אטו קדשים:פ)

[בבהמת קדשים. ורבי טרפון שהיה מסופק דס"ד דשרי משום בזיון קדשים]: ת"י גריפת

רבינו חננאל

וכן רבה הוה חייף בעיו"ט, ואייתו ליה בכור לבקרו, דלי רישיה וחזא למומא, ואמר ליה זיל האידנא ותא למחר. אתא למחר, א"ל איך נפל ביה האי מומא, א"ל בכור הוי שערי דרמו מאחורי דהוצא. הכניס ראשו בין הוצא לאכול שעורים, פרטיה כלומר חתך הקוץ שפתו. א"ל ודילמא את גרמת ליה, א"ל לא. וגרמא דאסור מנא לן, דתניא מום לא יהיה בו. אין לי שלא יהיה בו מום, אבל אם יש בו מותר לאוכלו במומו, מניין שאסור לגרום לו מום, שלא יביא בצק ויתן באזנו של גדי כדי שיבוא כלב ויטלנו, ת"ל כל מום לא יהיה בו מעצמו, מכאן שאסור לגרום לו. מתני' בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה כו'. משנה זו סתם היא, וקתני לא יזיזנה ממקומה, לימא תנן סתמא דלא כר' שמעון, דתנן מחתכין את הדילועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים. ואמרינן אפילו תימא ר' שמעון, מתניתין בשמתה ביו"ט, ומודה ר' שמעון בשהיו בערב יו"ט בחיים ומתו ביו"ט שאסורין לטלטלן. הניחא למר בר אמימר משמיה דרבא דאמר מודי ר' שמעון [בבעלי חיים שמתו שאסורין], אלא למ"ד חלוק היה ר' שמעון אפילו בבעלי חיים שמתו ביו"ט, שמותר לטלטלן וליתנם לפני הכלבים, מאי איכא למימר. תרגמא זעירי למשנתנו בבהמת קדשים שטעונה קבורה, ואסור להאכילה לכלבים, לפיכך לא יזיזנה ממקומה. ואמרינן מתני' נמי דייקא דבבהמת קדשים היא, דקתני עליה ועל החלה, עליה דומיא דחלה, מה חלה קדש אף בהמה קדש. ודייקינן מינה טעמא דהיא בבהמת קדשים, הא בהמה דחולין שמתה ביו"ט מותר לטלטלה אליביה דר' שמעון, הניחא למ"ד חלוק היה ר' שמעון בבעלי חיים שמתו שמותר לטלטלן, אלא למ"ד מודי היה שאסורין מאי איכא למימר. ואוקימנא במסוכנת מערב יו"ט ומתה ביו"ט, דכיון דמסוכנת, מתה מאתמול היא ל), ואפילו לר"י. ומתניתין בבהמת קדשים, ולפיכך לא יזיזנה. הא דחולין דברי הכל שרי לטלטלה. מתני' אין נמנין על הבהמה בתחילה ביו"ט כו'. אוקמה רבה אין נמנין לפסוק לה דמים, אבל נמנין עליה ואומר זו כמו זו שמכרה מערב [יו"ט], ודמי אותה הבהמה ידועים, ושוחטים (מחלוקת) [ומחלקים] בלא פסיקת דמים. תניא נמי הכי לא יאמר אדם לחבירו, הריני עמך בסלע, הריני עמך בשתים, שנמצא פוסק דמים, אלא אומר לו הריני למחצה או לשליש או לרביע.

מסורת הש"ס

א) בכורות לג: [מנחות נו:], ב) [שם בבכורות לג. איתא יתן וכ"ה בשאלתות פ' בא סי' מד], ג) [שם בבכורות איתא אחד מום ואחד כל מום], ד) שבת קנו:, ה) [צ"ל דתנינא], ו) לעיל כ. ע"ש שבת קנו: ע"ש, ז) פסחים נו., ח) שבת מה., ט) [דרב וכ"ה שם ובשאלתות ג"ל דרבא וכן הובא שם], י) שבת קמח:, כ) [תוספ' פ"ג], ל) [בכורות לג.], מ) [שבת כה: כד.], נ) [עי' רש"י לקמן לו. ד"ה משום מקח וממכר], ס) [וע"ע תוס' שבת כד: ד"ה לפי ופסחים מו. ד"ה לא תקרא],

תורה אור השלם

1. ואיש כי יקריב זבח שלמים ליי לפלא נדר או לנדבה בבקר או בצאן תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו: ויקרא כב כא

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אין פוסקין וכו'. עי' רש"י לקמן דף לו ע"א ד"ה משום מקח וממכר: באה"ד בספר עזרא. כלישנא דש"ס סוטה דף לו ע"א וכן בעזרא וכו' והוא בנחמיה ח' ועי' סנהד' דף לג ע"ב:

מוסף רש"י

אמר מום ואמר כל מום. כלומר מום לא יהיה בו מלי למיכתב וכתיב כל מום, לרבות כולם (מנחות נו:). מחתכין את הדלועין. התלושין ומיהו סתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם (שבת קנו:) ולא אמרינן מוקצין הן לבהמה דמאכל אדם הן (שם קנה:) ולא אמרינן טרחה דלאו לצורך הוא (לעיל ב.). ואת הנבלה. שנתנבלה היום ובין השמשות היתה עומדת לאדם ואפ"ה מחתכין (שבת קנו:) ולאע"פ שנתנבלה בשבת, דבין השמשות לא היתה עומדת לאכילת כלבים, אפילו הכי שרי, דלית לן מוקצה בשבת (לעיל ב.). מודה היה ר' שמעון. דלאע"ג דאמר מחתכין הנבלה לפני הכלבים, הני מילי במסוכנת דלעתיה עליה מאתמול לכלבים, אבל מודה הוא בבעלי חיים, כלומר בבריאים שמתו שאסורין (שבת מה.).

ל) נראה דצ"ל דכיון דמסוכנת היתה מעיו"ט דעתיה עליה מאתמול וכ"ה גרי"ף כאן ע"ש.